

Wachten op een Vredevorst

zaterdagmiddag in de Pauluskerk

‘Nun komm, der Heiden Heiland’, BWV 61

Hora ruit, tempus fluit. Het uur smelt heen, de tijd vloeit weg. Nog even en het kerkelijk jaar is alweer voorbij. Vandaar de keuze voor BWV 61, een cantate voor de eerste zondag van advent, de eerste zondag van het nieuwe kerkelijk jaar.

Ook op het programma staat een koorwerk van Gottfried Heinrich Stölzel, een tijdgenoot van Bach, met de toepasselijke titel *Er heißet Friedefürst*. Het orkest speelt bovendien enkele delen uit het concert voor strijkers en continuo in g klein van Baldassare Galuppi, een iets jongere tijdgenoot, geboren en gestorven in het nu zo geplaagde Venetië.

Aanstaande zaterdagmiddag zijn koor, orkest, solisten en de gelauwerde stadsdichter van de gemeente Hilversum, Mieke van Zonneveld, vanaf 16.30 uur te horen tijdens de vesper in de Baarnse Pauluskerk. Als altijd is de toegang gratis, collecte na afloop.

Cantate BWV 61 – kleinoed uit Weimar

In 1708 werd Bach als organist en kamermusicus aangesteld aan het hof van het hertogdom Saksen Weimar. In 1714 promoveerde Bach tot concertmeester met de uitdrukkelijke opdracht maandelijks nieuwe composities te leveren en uit te voeren. Een vroeg gestorven jongere broer van de streng gelovige hertog Wilhelm, prins Johann Ernst (1696-1715), was een verwoed verzamelaar van bladmuziek en opdrachtgever voor nieuw werk. Zelf was hij een niet onverdienstelijk componist. Hij studeerde tussen 1711-1713 aan de universiteit van Utrecht en was goed bekend met het internationale muziekleven van zijn tijd. Dankzij hem kwamen kopieën van Franse en Italiaanse muziek naar Weimar.

Met name de invloed van de Franse strijkersmuziek met gedeelde altvioolpartijen zien we terug in BWV 61. Het openingskoor krijgt van Bach de aanduiding ‘ouverture’ mee, verwijzend naar de majesteitelijke Franse hofmuziek waarop een koning binnenschrijdt op statige vierkwartsmaat. Daarnaast betekent ouverture ook ‘opening’, in dit geval naar een nieuw jaar dat begint met de eerste zondag van advent. De driedelige vorm van de ouverture (langzaam-snel-langzaam) heeft een opgewekt middendeel (gai=vrolijk) in driekwartsmaat. In deze uiterst wereldlijke dansmuziek integreert Bach vernuftig de vroeg-kerkelijke, Dorische melodie van het oudste Kerstlied ons bekend: *Veni redemptor gentium. Kom, verlosser aller volken.* De tekst van deze 4de eeuwse hymne verduitsde Luther naar *Nun komm, der Heiden Heiland*. Het is het allereerste lied dat Luther vertaalde toen hij begon te werken aan zijn kerkelijk gezangboek in de volkstaal (1524) en het bleef eeuwenlang nr. 1 van de Lutherse gezangenbundels.

Librettist Neumeister

De tekstschrijver van BWV 61 was dichter/predikant Erdmann Neumeister (1671-1756), een invloedrijk cantatedichter in zijn tijd. Enerzijds geïnteresseerd in de seculiere Italiaanse operastijl, anderzijds een gedegen Lutheraan.

Voor het libretto baseert hij zich op de voorgeschreven lezing voor de eerste advent, Mattheus 21, 1-9, de intocht van (de vorst) Jezus in Jeruzalem.

Neumeister volgt een driedelig traject: verleden (de Bijbeltekst) in het openingskoor (1), heden (prediking en sacrament) in alle navolgende delen (2 -5), en toekomst in het overrompelende, eschatologische slotkoraal (6).

Alle touwtjes in handen

Bach schreef weliswaar een ingenieus openingskoor, maar de tekstuele nadruk valt op het heden : de komst van de verlosser in woord en sacrament. Het zeer beeldende basrecitatief (4) vormt daarin het schakelmoment. Jezus (vox Christi) kondigt zichzelf aan met een tekst uit Openbaring 3, vers 20. Het recitatief geeft in slechts tien maten antwoord op vragen en beden van de tenor (2 + 3) en maakt de weg vrij voor de mystieke meditatie in de sopraanaria (5). De menswording van Christus is de komst van de koninklijke bruidegom die zijn bruid, de christusgemeente, komt halen. Zij opent de deur en roept hem binnen: de viering van hun vereniging is dan de consummatie van de god-menselijke verbintenis, het verbond. Het afsluitend 'halve' slotkoraal, door Bach gecondenseerd tot een mini koraalfantasie, werkt als een schier letterlijke apotheose: de verheffing van mens tot god.

Een reis door eeuwen dus, deze vesper: van Mattheus naar het eind van de vierde Eeuw, via Luther naar de wereld van Bach, naar nu. En nog altijd wachten wij op een Vredevorst.

Als solisten verwelkomt de cantorij sopraan Ingrid Nugteren, tenor Jasper Dijkstra, en bas Joris van Baar. Een korte inhoudelijke toelichting op de cantate geeft musicoloog en koorlid Rens Bijma. De Hilversumse stadsdichter Mieke van Zonneveld weeft op geheel eigen wijze een poëtische draad door het programma van deze vesper. Organist is Henk van Zonneveld. De algehele muzikale leiding is in handen van Anthony Scheffer.

Zaterdagmiddag 23 november, 16.30 uur Pauluskerk op de Brink.